

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูงอย่างยั่งยืน ปีที่ 1 มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง และ (2) เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาสถาบันเกษตรกรในโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงที่มีแนวปฏิบัติที่ดี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และนำมาอธิบายความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรผู้นำรุ่นใหม่ อายุ 17-45 ปี ในพื้นที่ศึกษา 17 แห่ง 5 ชาติพันธุ์ ได้แก่ กะเหรี่ยง คนไทยพื้นเมือง ม้ง อาข่า และเมี่ยน 35 ราย มีคุณลักษณะเด่นหลายประการประกอบกัน และแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากการปลูกฝังจิตสำนึกจากครอบครัว สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม และการสั่งสมประสบการณ์ โดยปัจจัยทางชาติพันธุ์มีผลต่อการแสดงออกทางความคิดและบุคลิกภาพของผู้นำเกษตรกร ซึ่งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ร่วมกันคือ เพียรพยายาม กระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ จิตสาธารณะ กล้าเจรจาต่อรอง ปรับตัวและยอมรับสิ่งใหม่ได้ โดยพัฒนานั้นควรมีจุดเน้น คือ *กลุ่มผู้นำเกษตรกรที่มีลักษณะเรียนรู้เร็ว กระตือรือร้น พร้อมเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ได้ง่าย* เช่น ผู้นำเกษตรกรชาติพันธุ์ม้ง อาข่า และคนไทยพื้นเมือง ก่อนการพัฒนาควรมีการสื่อสารข้อมูลให้ครบถ้วนทั้งด้านการผลิตและการตลาดเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน คอยเติมความรู้หรือเทคนิคต่างๆ ที่เกษตรกรยังไม่เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาเสริม เพื่อลดต้นทุน การเกษตร ประหยัดเวลา และสร้างแรงจูงใจให้คนรุ่นใหม่หันมาทำอาชีพเกษตรมากขึ้น และ*กลุ่มคนที่รอดูท่าที อยู่อย่างพอเพียง ชอบความเสี่ยงน้อย* เช่น ผู้นำเกษตรกรชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและเมี่ยน การพัฒนาต้องเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป เน้นการสร้างต้นแบบให้เห็นความสำเร็จ และการติดตามเยี่ยมเยียนแปลงอย่างใกล้ชิด เพื่อให้เกษตรกรรู้สึกไม่โดดเดี่ยวและพร้อมที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่สูง

และ (2) การศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขความสำเร็จของการพัฒนาสถาบันเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งในระดับดีและดีเยี่ยม 8 กลุ่ม พบว่า สถาบันเกษตรกรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ต้องมีองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ 3 ส่วน คือ (1) สมาชิกกลุ่ม มีความสามัคคี มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พร้อมรับฟังข้อคิดเห็นและร่วมหาทางแก้ไขปัญหา ตระหนักและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่ม ผู้ที่มีความรู้มีความเสียสละในการช่วยเหลือบุคคลอื่นในกลุ่ม และทุกคนต้องคอยสอดส่องดูแลกิจการของกลุ่มให้ดำเนินไปได้ด้วยดี (2) คณะกรรมการกลุ่ม ต้องเป็นผู้ที่เสียสละ มีความรู้ ประสบการณ์ น่าเชื่อถือ มุ่งมั่นในการทำงาน ความคิดก้าวหน้า และควบคุมดูแลกิจการให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และ (3) หน่วยงานภาคี เช่น สวพส. กรมส่งเสริมสหกรณ์ เกษตรจังหวัด และหน่วยงานท้องถิ่น ที่พร้อมเป็นพี่เลี้ยงคอยให้ความรู้ ความช่วยเหลือ และคำปรึกษาในยามที่กลุ่มมีปัญหา จะทำให้การดำเนินการของกลุ่มเป็นไปอย่างราบรื่นและยั่งยืน

คำสำคัญ: ผู้นำการเปลี่ยนแปลง กลุ่มชาติพันธุ์ ทุนมนุษย์ พื้นที่สูง